

2164-04

**ONDERZOEK AMMONIAKDEPOSITIE
IN HET KADER VAN MER INTENSIEVE
VEEHOUDERIJ BALKENBELTSWEG
ONGENUMMERD**

GEMEENTE TUBBERGEN

1 september 2008
073941742:0.2
B02012.000018.002

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en doel	3
1.2	Gevoigde werkwijze	3
2	Wettelijk kader	4
2.1	Natuurbescherming in Nederland	4
2.1.1	Natuurbeschermingswet 1998	4
2.1.2	Ecologische Hoofdstructuur	5
3	Beschrijving van het plangebied en het plan	6
3.1	Beschrijving natuurgebieden	6
3.2	Voorgenomen activiteit	7
3.3	Voor natuur relevante effecten van de ingreep	7
4	Effectbeschrijving	8
4.1	Inleiding	8
4.1.1	Effectbeschrijving	8
4.1.2	Toetsing van effecten	9
4.2	Ecologische Hoofdstructuur	10
4.2.1	Beschrijving	10
4.2.2	Effectbeschrijving	11
4.3	Conclusie gebiedsbescherming	12
5	Literatuur	13
Bijlage 1	Instandhoudingsdoelstellingen Engbertsdijksvenen	14
Bijlage 2	Stikstofdepositie 2006	17
	Colofon	18

HOOFDSTUK

1

Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOEL

De nieuwvestiging van een intensieve veehouderij kan een negatief effect hebben op natuurgebieden in de directe omgeving van de planlocatie.

Om overtreding van wettelijke kaders te voorkomen, is een onderzoek naar de (in)directe schadelijke effecten noodzakelijk. Hierbij richten wij ons op omringende, beschermde natuurgebieden. Het gaat bij de nieuwvestiging voornamelijk om mogelijk negatieve ecologische gevolgen ten gevolge van emissie en depositie van ammoniak.

1.2 GEVOLGDE WERKWIJZE

Een belangrijk effect van het voornemen is de uitstoot en depositie van ammoniak. Deze uitstoot kan effecten hebben op natuur. De effecten van ammoniakuitstoot en -depositie kunnen relatief ver reiken. Op een afstand van circa 1750 meter van de planlocatie is het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvennen gelegen. Bescherming van Natura 2000-gebieden wordt geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998.

HOOFDSTUK

2 Wettelijk kader

2.1 NATUURBESCHERMING IN NEDERLAND

De juridische bescherming van de Nederlandse natuur is in hoofdlijn geregeld via twee sporen. De soortenbescherming, welke landelijk is geregeld onder de Flora- en faunawet, en de gebiedsbescherming waarbinnen de Natuurbeschermingswet 1998 en Ecologische Hoofdstructuur belangrijke kaders zijn.

In onderstaande paragraaf wordt nader ingegaan op de wettelijke en beleidsmatige kaders voor natuurbescherming, die relevant zijn voor dit project.

2.1.1 NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Een belangrijk deel van deze wetgeving geeft uitvoering aan Europese richtlijnen. Daarbij gaat het om de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Natura 2000-gebieden vallen onder het beschermingsregime dat is opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998.¹

NATURA 2000

Onder Natura 2000 worden de gebieden verstaan die op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn aangewezen. De gebieden zijn van grote betekenis voor de bescherming van de Europese biodiversiteit en dienen gezamenlijk met alle andere aangewezen gebieden in Europa een ecologisch netwerk te vormen. Het merendeel van de Natura 2000-gebieden in Nederland zijn momenteel in concept aangewezen. Dit geldt zowel voor de begrenzing als de instandhoudingsdoelen.

BESCHERMINGSREGIME

Om de instandhoudingsdoelen te waarborgen, geldt er een vergunningplicht voor alle plannen en projecten die mogelijk (significante) gevolgen kunnen hebben voor het beschermde natuurgebied. Een vergunning voor een project kan alleen worden verleend indien vooraf zeker is dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast en de instandhoudingsdoelen niet in gevaar worden gebracht. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken én wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen).

¹ Andere gebieden die een beschermde status op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 hebben gekregen, zijn de beschermde natuurmonumenten en de gebieden die de minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichtingen (met uitzondering van de Natura 2000-gebieden).

2.1.2

ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt uit de Nota Ruimte (2005). Hierin beschrijft de Rijksoverheid haar plannen om de achteruitgang in oppervlakte en kwaliteit van de Nederlandse natuur tegen te gaan. Het Rijk heeft daarvoor kerngebieden en ecologische verbindingzones aangewezen. Samen met toekomstige natuurontwikkelingsprojecten en soortbeschermingsplannen moet de Nota Ruimte de toekomst van de Nederlandse natuur in kwaliteit, kwantiteit en verscheidenheid (biodiversiteit) veiligstellen. De provincies werkten al in de jaren '90 dit beleid uit; zo ontstond er een stelsel van kerngebieden, gebieden waar natuur (her)ontwikkeld gaat worden, alsmede de verbindingzones (ecologische verbindingzones, e.v.z.'s) hiertussen: de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Door aankoop van de gekozen gebieden, juiste inrichting en goed beheer ontstaat hierdoor een samenhangend stelsel. Dit stelsel van hoogwaardige, voor Nederland typische, natuurgebieden, herbergt duurzame levensvatbare populaties van karakteristieke planten en diersoorten.

De bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur vindt plaats door toepassing van een afwegingskader, het zogenoemde "nee, tenzij-beginsel". Dit beginsel staat beschreven in de Nota Ruimte. Hierin is een aantal voorwaarden beschreven waaraan voldaan dient te worden alvorens een ingreep, die schade aan de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS toe kan brengen, de goedkeuring van het bevoegd gezag (provincie) kan krijgen. De ingreep zal ook worden getoetst aan dit beschermingskader.

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft in 1990 de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) geïntroduceerd. De EHS bestaat uit een netwerk van natuurgebieden. Het doel van de EHS is de instandhouding en ontwikkeling van deze natuurgebieden. Het EHS-beschermingsregime is opgebouwd uit verschillende elementen. Dit zijn naast het "nee, tenzij"-regime, met als sluitstuk "natuurcompensatie", de maatwerkinstrumenten "EHS-saldobenadering" en "herbegrenzen EHS". Het doel van deze instrumenten is om binnen een duidelijk kader, ruimtelijke ontwikkelingen in de EHS mogelijk te maken, mits deze leiden tot netto winst voor de EHS. Dit kader is uitgewerkt in "Spelregels EHS".

HOOFDSTUK

3 Beschrijving van het plangebied en het plan

3.1 BESCHRIJVING NATUURGEBIEDEN

De gebieden waar effecten op worden verwacht, zijn het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen en het EHS gebied ten noorden van de planlocatie. Engbertsdijksvenen is een restant van een groot voormalig veengebied met een oppervlakte van 1.005 hectare. Engbertsdijksvenen is nu een vrijwel geheel afgegraven hoogveengebied. In bijlage 1 is een uitgebreide beschrijving opgenomen van de kenmerken van dit Natura 2000-gebied. Voor het EHS gebied ten noorden van de planlocatie wordt in het Natuurgebiedsplan de volgende omschrijving gegeven.

Het gebied tussen de Engbertsdijksvenen en landgoed Bruinehaar heeft veel potenties voor de ontwikkeling van heischraie vegetaties en kleine zeggenvegetaties. Er is hier een potentieel lokaal kwelsysteem. Uit hydrologisch modelonderzoek blijkt dat de stromingsrichting hier oost-west gericht is.

Afbeelding 3.1

Ligging initiatief (*) en ligging Natura 2000 gebied en zeer kwetsbaar gebied WAV

3.2 VOORGENOMEN ACTIVITEIT

Het in dit rapport getoetste voornemen betreft de bouw en het in bedrijf zijn van een vleesvarkensbedrijf. Het nieuw te vestigen bedrijf zal in eerste instantie een stal (stal A) realiseren voor in totaal 2.080 vleesvarkens. Het bedrijf heeft plannen om binnen een periode van tien jaar een tweede stal (stal B) bij te bouwen waarin tevens plaats is voor 2.080 vleesvarkens.

Tabel 3.1
Soort stal, stalomschrijving en
dieraantallen in de eindsituatie

Stal	Aantal dieren	Staltype (RAV-code)	Emissiefactor (kg NH ₃ /dierplaats/jr)	Omschrijving
A	2.080	D.3.2.7.2.1.	1,2	Mestkelders met water- en mestkanaal, mestkanaal uitgevoerd met schuine wand, emitterend mestoppervlak maximaal 0,18 m ² en betonnen roosters
B	2.080	D.3.2.7.2.1.	1,2	Mestkelders met water- en mestkanaal, mestkanaal uitgevoerd met schuine wand, emitterend mestoppervlak maximaal 0,18 m ² en betonnen roosters

3.3 VOOR NATUUR RELEVANTE EFFECTEN VAN DE INGREEP

Het meest relevante en ver reikende effect van de ingreep is de uitstoot van ammoniak en depositie ervan in natuurgebieden. De depositie van ammoniak veroorzaakt verzuring en vermesting ter plekke.

In de volgende hoofdstukken zal nader ingegaan worden op de effecten van ammoniak. Dit effect wordt getoetst aan de verschillende relevante wettelijke kaders.

HOOFDSTUK

4 Effectbeschrijving

4.1 INLEIDING

Het enige Natura 2000-gebied waarop mogelijk effecten als gevolg van ammoniakdepositie kan plaatsvinden, is het gebied Engbertsdijksvenen. Wanneer ingrepen effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden, is toetsing aan de Natuurbeschermingswet noodzakelijk. Hiertoe wordt in dit hoofdstuk het effect van de ingreep op de instandhoudingsdoelen van het beschermde gebied Engbertsdijksvenen beschreven.

Tot voor kort gold het afsprakenkader tussen het ministerie LNV, IPO en LTO Nederland. Dit afsprakenkader hield kort gezegd in dat een toename van maximaal 5% van de kritische depositiewaarde als niet significant dient te worden beschouwd. Recentelijk heeft de Raad van State dit toetsingskader vernietigd. Op dit moment is er een vacuüm ontstaan bij het beoordelen of een veehouderij effecten heeft op een Natura2000 gebied. Een toetsingskader ontbreekt op dit moment. Bij de vaststelling van de zogenoemde beheersplannen zal op basis van deze plannen getoetst moeten worden. Door VROM wordt op dit moment gewerkt aan een handreiking die een handvat moet bieden aan overheden hoe om te gaan met de toetsing tot vaststelling van de beheersplannen. Er zijn signalen dat dit per Natura2000-gebied uit zal monden in een vorm van salderen van ammoniakdepositie. In het plan-MER zal de feitelijke situatie beschreven worden bestaande uit de ammoniakdepositie en natuurwaarden.

4.1.1 EFFECTBESCHRIJVING

Voor Engbertsdijksvenen gelden de in bijlage 1 beschreven instandhoudingsdoelen. In deze effectbeschrijving wordt bepaald welke effecten op de instandhoudingsdoelen te verwachten zijn als gevolg van ammoniakdepositie. De depositie is berekend met het rekenprogramma Aagrostacks 0.1. In afbeelding 4.1 is de ammoniakdepositie weergegeven als gevolg van de nieuwvestiging van de varkenshouderij.

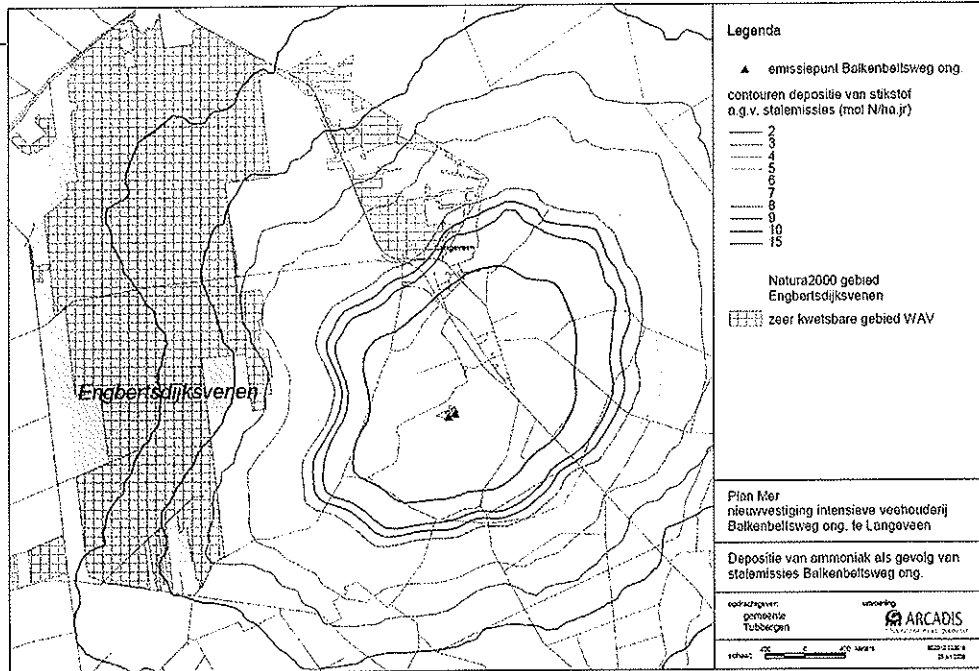
Samengevat zijn de volgende instandhoudingsdoelen geformuleerd.

Code	Naam	Doelstelling
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	Behoud
H4010	Vochtige heiden	Behoud
H7120	Herstellende hoogvenen	Uitbreiding
H7110	Actieve hoogvenen	Uitbreiding
H91D0	Hoogveenbossen	Behoud

Vogelrichtlijnsoorten		
A008	Geoorde fuut - b	Behoud
A039	Toendrarietgans - n	Behoud
A127	Kraanvogel - n	Behoud
A037 ²	Kleine zwaan- n	-

Afbeelding 4.2

Berekening depositie
nieuwvestiging veehouderij

Uit de afbeelding blijkt dat het voorgenomen plan volgens de berekening vrijwel geen extra depositie tot gevolg heeft op Engbertsdijkerven, behoudens een zeer lichte toename van N-depositie van 2 tot 5 mol/ha/jr.

De toename van de ammoniakdepositie is zeer laag (maximaal 0,24%) in vergelijking met de huidige achtergronddepositie van 2500 tot 3000 mol/ha/jr (zie bijlage 2).

4.1.2 TOETSING VAN EFFECTEN

Er zijn drie habitattypen waarvoor Engbertsdijkerven als Natura 2000-gebied is aangewezen. Het gaat hierbij om:

- binnenlandse kraaiheibegroeiingen;
- vochtige heiden;
- herstellende hoogvenen.

Voor de habitattypen "actieve hoogvenen" en "hoogveenbossen" ligt een voorstel om deze aan de database toe te voegen.

In het onlangs verschenen rapport 'Overzicht van kritische depositiewaarden van stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden [Alterra, juli 2008] worden per habitatype gevoeligheden en kritische depositiewaarden gegeven. Voor de aangewezen habitattypen van Engbertsdijkerven zijn in onderstaande tabel deze waarden opgenomen.

² Voorstel tot verwijderen uit database

Tabel 4.2

Meest kritische
depositiewaarden per
habitatype

Code	Naam	Kritische depositie (mol/ha/jr)	Gevoeligheid
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	1100	Zeer gevoelig
H4010	Vochtige heiden	1300	Zeer gevoelig
H7120	Herstellende hoogvenen	400	Zeer gevoelig
H7110	Actieve hoogvenen	400	Zeer gevoelig
H91D0	Hoogveenbossen	1800	Gevoelig

De kritische drempelwaarde van het gebied Engbertsdijksvenen bedraagt volgens het rapport 400 mol/ha/jr. Dit is in overeenstemming met de laagste kritische depositiewaarde die geldt voor de aangewezen habitattypen, in dit geval herstellende hoogvenen en actieve hoogvenen.

De met het depositiemodel berekende verhoging van N-depositie in dit gebied is 2 tot 5 mol/ha, wat overeenkomt met maximaal 1,5 % van de drempelwaarde van het meest kritische habitatype. Deze geringe verhoging is in vergelijking met de huidige achtergronddepositie ter plekke (2500 tot 3000 mol/ha) zeer klein. Van belang is echter wel dat de instandhoudingsdoelstellingen van de meest kwetsbare habitattypen zijn gericht op uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit. Immers de achtergronddepositie is 2500 – 3000, terwijl 400 wordt nagestreefd.

Beleidsmatig gezien wordt elke verhoging van de ammoniakdepositie boven de kritische depositiewaarde, hoe klein ook, als mogelijk significant gezien en kunnen negatieve effecten op deze plek daarom niet uitgesloten worden. Door middel van een Passende Beoordeling kan het daadwerkelijk optreden van deze effecten nader onderzocht worden.

4.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

4.2.1 BESCHRIJVING

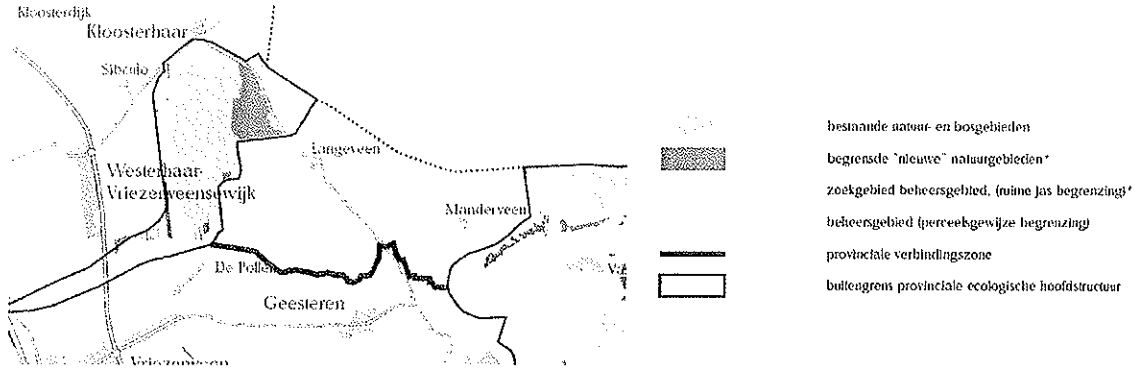
Om de gevolgen van ammoniakdepositie op de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in beeld te brengen, is een selectie van gebieden gemaakt waar mogelijk effecten kunnen plaatsvinden. Afbeelding 4.3 geeft een overzicht van de begrensde EHS nabij het plangebied. De groen gearceerde gebieden van afbeelding 4.4 geven de aangewezen zeer kwetsbare gebieden volgens de Wet ammoniak en veehouderij weer. De Wet ammoniak en veehouderij (Wav) is op 8 mei 2002 in werking getreden. Voor het beoordelen van het aspect ammoniak afkomstig van dierenverblijven van veehouderijen, is de Wav het toetsingskader. Bij beslissingen inzake het oprichten of veranderen van een veehouderij moet op grond van de Wav worden besloten of de aangevraagde vergunning kan worden verleend of moet worden geweigerd.

Als een veehouderij is gelegen in een kwetsbaar gebied of in een zone van 250 meter daaromheen, kan een bedrijf slechts zeer beperkt worden opgericht of uitgebreid. De ligging van de dierenverblijven is bepalend voor de vraag of een veehouderij binnen of buiten de zone ligt. Aangezien het bedrijf niet binnen een zone van 250 meter van het zeer kwetsbare gebied ligt, is toetsing aan de Wav niet noodzakelijk.

Afbeelding 4.3

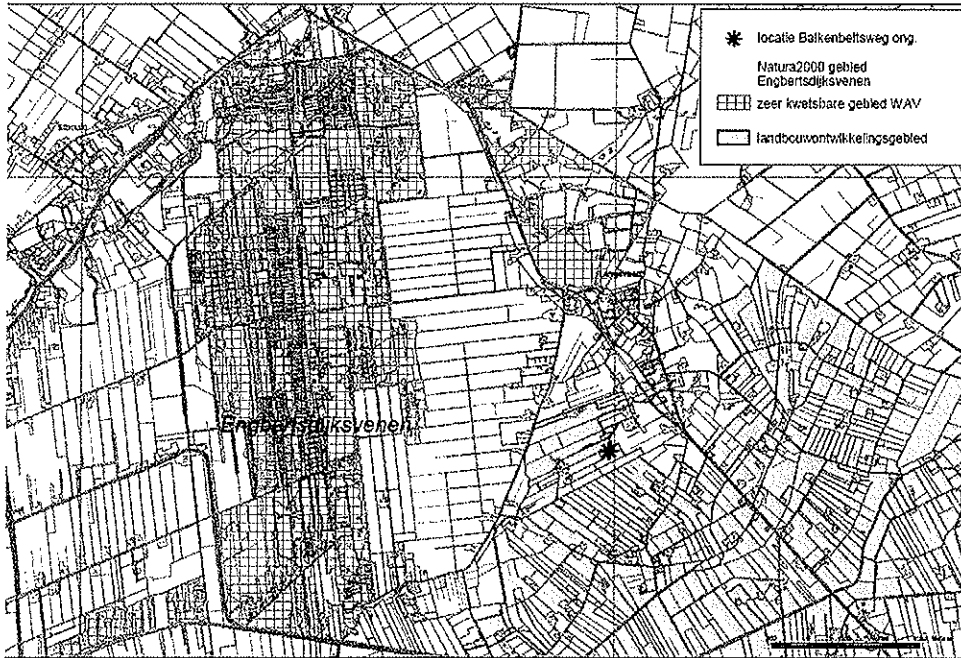
Begrensdde EHS nabij plangebied

Bron: Provincie Overijssel

Afbeelding 4.4

Ligging verzuringsgevoelige gebieden Wav (groen gearceerd)

4.2.2

EFFECTBESCHRIJVING

Bij realisatie van plannen kunnen er verschillende effecten op de EHS plaatsvinden.

In het kader van dit project zijn mogelijke twee effecten van belang:

1. Ruimtebeslag.
2. Effecten depositie ammoniak.

Ruimtebeslag

De realisatie van het bedrijf, zal geen ruimtebeslag op de EHS tot gevolg hebben.

Effecten depositie ammoniak

Voor de effecten van depositie van ammoniak is toetsing aan het beleidskader van de EHS noodzakelijk. Voor het plangebied geldt dat in het Natuurgebiedsplan 2007 van de provincie Overijssel de volgende kenmerken en waarden worden gegeven aan het deel van de EHS nabij het plangebied:

Het gebied tussen de Engbertsdijkveenen en landgoed Bruinehaar heeft veel potenties voor de ontwikkeling van heischrale vegetaties en kleine zeggenvegetaties. Er is hier een potentieel lokaal kwelsysteem. Uit hydrologisch modelonderzoek blijkt dat de stromingsrichting hier oost-west gericht is. Door het opzetten van het peil aan deze kant van het huidige reservaat zal de potentiaal in de ondergrond verhoogd worden, waardoor wegzijging uit het reservaat gereduceerd zal worden.

Dit effect speelt met name aan de randen van het reservaat. Naast de eigenwaarde van het te ontwikkelen gebied, wordt door de begrenzing ook het hoogveensysteem in belangrijke mate hersteld. Hiervoor is het noodzakelijk de voedselrijke teelaardelaag te verwijderen. Er zal een hoogveenkernel ontstaan met daaromheen een veengebied waar de veenontwikkeling ook weer op gang komt. De in- en aanliggende percelen aan de westkant van de Engbertdijkvenen zijn eveneens van groot belang voor het herstel van het hoogveensysteem. Van deze percelen is het noordelijk deel reeds verworven en in bezit en beheer van Staatsbosbeheer. Deze percelen zijn echter nog niet als zodanig begrensd en worden bij deze begrenzing betrokken. De overige in- en aanliggende percelen (50 ha) zijn reeds eerder begrensd als reservaatgebied (Beheersplan Salland-Twente) en worden in het Natuurgebiedsplan opgenomen als nieuwe natuur.

Door de realisatie van het bedrijf, is een toename van ongeveer 12 mol stikstof/ha/jaar voorzien. Gezien de huidige achtergronddepositie van 2500 tot 3000 mol/ha is dit een zeer kleine toename. Op basis hiervan lijkt het niet waarschijnlijk dat (potentiële) waarden en kenmerken van de EHS worden aangetast.

Conclusie

- Van ruimtebeslag op EHS is geen sprake.
- Toetsing aan de Wav is niet noodzakelijk.
- Voor wat betreft de beleidskader van de EHS geldt dat er is sprake van een zeer geringe toename ten opzichte van de huidige achtergronddepositie. Op basis hiervan zijn effecten op de waarden en kenmerken van de EHS verwaarloosbaar.

4.3 CONCLUSIE GEBIEDSBESCHERMING

Significante negatieve effecten van de ingreep op het Natura 2000-gebied Engbertdijkvenen zijn niet uit te sluiten. Wij raden aan een Passende Beoordeling uit te voeren om de negatieve effecten nader te onderzoeken.

Wat de Ecologische Hoofdstructuur betreft, is er een toename van depositie van ongeveer 12 mol/ha/jaar. Echter, gezien de huidige achtergronddepositie en het geringe aandeel van depositie ten opzichte hiervan, lijkt aantasting van de waarden en kenmerken van de EHS niet waarschijnlijk.

HOOFDSTUK 5 Literatuur

Websites

- Ministerie Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid <http://www.minlnv.nl>
- Provincie Overijssel <http://provincie.Overijssel.nl>
- Milieu en Natuur Planbureau <http://www.mnp.nl>
- Alterra <http://www.alterra.nl>

Literatuur

- Dobben, H. F., Hinsberg, van, A., Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden, 2008, Alterra Wageningen
- Planbureau voor de Leefomgeving, Ammoniak in Nederland, 2008, Bilthoven
- ARCADIS, Plan-MER nieuwvestiging intensieve veehouderij Balkenbeltsweg ong. te Langeveen, Plan van Aanpak, 2008
- ARCADIS, Notitie reikwijdte en detailniveau MER intensieve veehouderij Balkenbeltsweg ong. te Langeveen, 2008

BIJLAGE 1

Instandhoudingsdoelstellingen Engbertsdijksvenen

Gebiedsbeschrijving

Engbertsdijksvenen is een restant van een groot voormalig veengebied met een oppervlakte van 1.005 hectare. Engbertsdijksvenen is nu een vrijwel geheel afgegraven hoogveengebied. De meest grootschalige verveening vond plaats in de periode 1850 tot 1950. Omdat de randen geheel zijn afgegraven, steekt het gebied ver boven het omringende landschap uit. Het gebied herbergt een restant niet afgegraven veen. Deze omvangrijke hoogveenkern is voor boekweitbrandcultuur gebruikt, maar niet verveend en tijdig tegen verdere verdroging beschermd. Een groot deel van het overige veen is tot circa 1940 in gebruik geweest voor boekweitcultuur. Om wegzijging tegen te gaan, was het nodig het gebied (hydrologisch) te isoleren. Daartoe is het gebied gecompartmenteerd door middel van dammen. Buiten de actieve hoogveenkern bestaat het gebied uit natte heide, waarin ook drogere delen aanwezig zijn. Langs de randen van het gebied zijn enkele kleine berkenbossen te vinden.

Code	Naam	Doelstelling
Habitatype		
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	Behoud oppervlakte en kwaliteit
H4010	Vochtige heiden	Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A)
H7120	Herstellende hoogvenen	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H7110 actieve hoogvenen, <i>hoogveenlandschap</i> (subtype A), is toegestaan
H7110 ³	Actieve hoogvenen	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, <i>hoogveenlandschap</i> (subtype A)
H91D0 ²	Hoogveenbossen	Behoud oppervlakte en kwaliteit
Vogelrichtlijnsoorten		
A008	Geoorde fuut - b	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
A039	Toendrarietgans - n	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.000 vogels (seizoensmaximum).
A127	Kraanvogel - n	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
A037 ⁴	Kleine zwaan- n	-

n = niet-broedvogel

b = broedvogel

³ Voorstel tot toevoegen aan database

⁴ Voorstel tot verwijderen uit database

*Kernopgaven***Initiëren hoogveenvorming**

Op gang brengen of continueren van hoogveenvorming in herstellende hoogvenen H7120 in kansrijke situaties, met het oog op ontwikkeling van actieve hoogvenen (*hoogveenlandschap*) *H7110_A (waar nodig uitbreiding oppervlakte H7120). Instandhouding van huidige relicten als bronpopulaties fauna. Herstel van grote veengebieden met voldoende rust o.a. voor de niet-broedvogel kraanvogel A127.

Overgangszones grote venen

Ontwikkeling van overgangszones van actieve hoogvenen (*hoogveenlandschap*) *H7110_A inclusief laagzones (met onder andere hoogveenbossen *H91D0).
Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

*Toelichting op instandhoudingsdoelstellingen*Habitattypen*H2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum*

Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen komt voor op een kleine oppervlakte zandgrond, die grenst aan de onvergraven veenkern. Het draagt bij aan de variatie en soortenrijkdom in het gebied.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix

Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt lokaal voor op zandgrond en draagt bij aan de variatie en soortenrijkdom in het gebied. De heidevegetaties op het verdroogde hoogveen worden niet tot dit habitatype gerekend, maar maken onderdeel uit van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.

*H7110 *Actief hoogveen*

Het gebied herbergt kleine stukken van het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A) in de onvergraven kern en in verlandende waterbassins. Het is daarmee een van de weinige gebieden in ons land waar dit subtype voorkomt. De perspectieven voor uitbreiding (door kwaliteitsverbetering van habitatype H7120 herstellende hoogvenen) zijn gunstig. Uitbreiding van het oppervlakte mag ten koste gaan van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.

H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is

Het habitatype herstellende hoogvenen is aanwezig in een groot gebied, waaronder een onvergraven hoogveenkern en een oud verveningsgebied. Er zijn goede mogelijkheden om een zodanige kwaliteitsverbetering van het habitatype herstellende hoogvenen te bereiken, dat een groot deel kan overgaan in habitatype H7110 actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A). De heidevegetaties en bossen op het verdroogde hoogveen worden niet tot habitatypen H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) en H91D0 hoogveenbossen gerekend, maar maken onderdeel uit van herstellende hoogvenen. In het gebied komen op veen ook begroeiingen voor die niet tot het habitatype gerekend worden. De beoogde verbetering kwaliteit resulteert tevens in uitbreiding oppervlakte.

*H91D0 *Veenbossen*

Het habitatype hoogveenbossen komt in hoge kwaliteit voor op zandbodems in het zuidelijk deel van het gebied. De bossen op het verdroogde hoogveen worden niet tot habitatype H91D0 hoogveenbossen gerekend, maar maken onderdeel uit van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.

*Broedvogels**A008 Geoorde fuut*

Pas na de vernattingsmaatregelen vestigde de geoorde fuut zich in de Engbertsdijksvenen (eerste broedgeval in 1983; 2 paren). Vervolgens trad, in combinatie met de landelijke trend, een sterke toename van het aantal broedparen op tot een (voorlopig) maximum van 30 paren in 2000 en 2001. In 2002 en 2003 lag het aantal op een iets lager niveau met respectievelijk 18 en 23 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

*Niet-broedvogels**A039 Toendrarietgans*

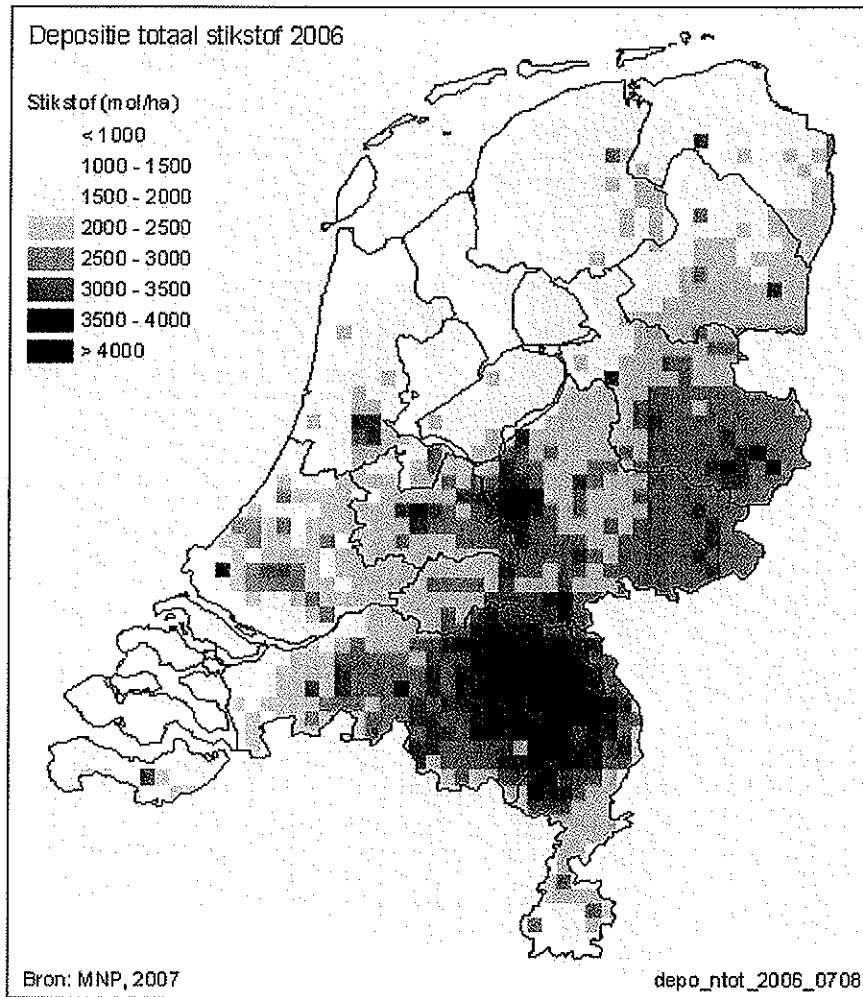
De aantallen toendrarietganzen zijn niet van nationale of internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaappleaats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig en de internationale populatieomvang is stabiel.

A127 Kraanvogel

Aantallen kraanvogels zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als slaappleaats. De Engbertsdijksvenen en de Groote Peel leveren de grootste bijdrage voor pleisterende kraanvogels. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig vanwege de afname van het aantal pleisterplaatsen. De aantallen in de monitoringsgebieden nemen niet significant af, zodat een herstelopgave op onderdeel populatie in de aangewezen gebieden niet aan de orde is.

BIJLAGE 2

Stikstofdepositie 2006

COLOFON

ONDERZOEK AMMONIAKDEPOSITIE
IN HET KADER VAN MER INTENSIEVE VEEHOUDERIJ
BALKENBELTSWEG ONGENUMMERD

OPDRACHTGEVER:

GEMEENTE TUBBERGEN

STATUS:

Vrijgegeven

AUTEUR:

R. Bruin Slot

GECONTROLEERD DOOR:

L. Bekkers

VRIJGEGEVEN DOOR:

L. Bekkers

1 september 2008**073941742:0.2**

ARCADIS NEDERLAND BV
Utopialaan 40-48
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister
9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens
uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke
toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document
worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door
middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.